

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова

(повна назва вищого навчального закладу)

Кафедра всесвітньої історії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи
проф. Хмарський В. М.

2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПРОСОПОГРАФІЯ В ІСТОРИЧНОМУ ДОСЛІДЖЕННІ

(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти третій (освітньо-науковий)

Спеціальність 032 Історія та археологія
(код і назва спеціальності)

Інститут/факультет історії та філософії
(назва інституту, факультету)

2019 – 2021

Робоча програма складена на основі навчальної програми з дисципліни
«Просопографія в історичному дослідженні» .
(назва навчальної дисципліни)

Розробники: Луговий Олег Михайлович, к.і.н., доцент кафедри всесвітньої історії

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри всесвітньої історії

Протокол № 2 від “ 1 ” лютого 2019 р.

Завідувач кафедри

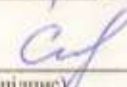

_____
(підпис)

(Гребцова І.С.)
(прізвище та ініціали)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету історії та філософії

Протокол № 2 від “ 8 ” лютого 2019 р.

Голова НМК

_____
(підпис)

(Синявська О. О.)
(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри всесвітньої історії

Протокол № ___ від “ ___ ” _____ 2020 р.

Завідувач кафедри

_____
(підпис)

(_____)
(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри всесвітньої історії

Протокол № ___ від “ ___ ” _____ 2021 р.

Завідувач кафедри

_____
(підпис)

(_____)
(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Загальна кількість: кредитів – 3 годин – 90 залікових модулів – 1 змістових модулів – 2 ІНДЗ – <u>ДОПОВІДЬ</u> (вид завдання)	Галузь знань <u>03 Гуманітарні науки</u> (шифр і назва) Спеціальність <u>032 Історія та археологія</u> (код і назва) Спеціалізація (і): _____ (назва) Рівень вищої освіти: <u>третій (освітньо-науковий)</u>	за вибором (студента)	
		Рік підготовки:	
		1-й	1-й
		Семестр	
		2-й	2-й
		Лекції	
		8 год.	8 год.
		Практичні, семінарські	
		-	-
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		82 год.	82 год.
		у т.ч. ІНДЗ: - 20 год.	
Форма підсумкового контролю: Залік			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – засвоєння студентами теорії та практики застосування просопографічного методу.

Завдання:

- продемонструвати історію розвитку методу та його положення в системі інших методів історичної науки;
- навчити правильно застосовувати просопографічний метод.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей:**

а) загальних (ЗК): Здатність проведення власного наукового дослідження на сучасному рівні; оволодіння методологією наукової діяльності (КЗН.03); здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (КЗН.04), здатність представляти результати наукових досліджень у вигляді звітів, доповідей на симпозіумах, наукових публікацій з використанням сучасних інформаційних технологій (КІ.03);

б) фахових загальних (КФЗ): вміння використовувати спеціальний інструментарій, необхідний для вивчення, аналізу та інтерпретації документів та інших джерел з історії окремих періодів та регіонів (КФЗ.02); здатність застосовувати на практиці класичні та новітні методи наукових досліджень, моделювати основні процеси майбутнього дослідження з метою вибору методів та методик дослідження (КФЗ.04); орієнтуватися в основних етапах розвитку історичної науки з метою визначення місця історичних досліджень в генеральному руслі сучасної науки (КФЗ.05);

в) спеціальних фахових (КФС): розуміння ключових проблем різних галузей історичної науки, відкритість до міждисциплінарного підходу (КФС.03); орієнтуватися в основних наукових підходах щодо студіювання професійних субкультур, а також в теорії та практиці дослідницьких стратегій; отримання навичок реконструювання історичних процесів (КФС05).

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: сутність поняття просопографія, межі застосування просопографічного методу, принципи упорядкування інформації для просопографічної бази та способи її обробки; праці провідних зарубіжних вчених та напрямки досліджень у галузі просопографії; методологічні принципи та методи історичного дослідження; основні напрями джерелознавчого аналізу та теоретичні підходи до вивчення суспільства і його підсистем.

вміти: формулювати мету наукового дослідження як складову загального цивілізаційного процесу, здійснювати моніторинг наукових джерел; організувати роботу в архівах, бібліотеках, науково-дослідних установах з метою пошуку історичних джерел та дослідження їх просопографічної інформації; обґрунтувати необхідний для наукового дослідження категоріальний апарат, методи дослідження; застосувати просопографічний метод до наукового дослідження в галузі загально-історичних та спеціальних історичних дисциплін в комплексі з іншими методами історичного дослідження; вміти систематизувати дані з історичних джерел різного типу для створення просопографічної бази даних та опрацьовувати просопографічну інформацію.

3. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Теорія просопографії

Тема 1. Вступ. Визначення поняття «просопографія». Положення в системі методів історичного пошуку. Відмінність від біографії, генеалогії та соціальної історії. Важливість просопографії для вивчення соціальних груп, історичної демографії, ономастики, історії державних структур тощо.

Тема 2. Виникнення та розвиток просопографії. Прообраз просопографії в працях істориків античності та середньовіччя. Приклади: Діоген Лаерцій, Веспасіано да Бістіччі, Джорджо Вазарі. перша просопографія *Prosopographia Imperii Romani*, 1897-1898. Просопографічні дослідження в антикознавстві та медієвістиці, історії Стародавнього Сходу, просопографія в новій та новітній історії. Просопографічні дослідження на матеріалі історії України

Тема 3. Просопографічне дослідження. Сфери застосування просопографічного методу. Обмеження для застосування методу та потенційні помилки. Підготовча робота, специфіка джерельної бази. Створення просопографічної картки, анкета. Обробка отриманої інформації.

Модуль 2. Практика застосування методу

Тема 4. Практична робота. Сфери застосування просопографічного методу та його обмеження. Просопографія на прикладі різних конкретно-історичних проблем. Використання просопографічного методу щодо фрагментарної джерельної бази. Пошук джерел. Створення просопографічної картки. Структурування просопографічної бази даних.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
л		п/с	лаб	сп	л		п/с	лаб	сп	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Модуль 1. Теорія просопографії										
Тема 1. Вступ	12	2	-	-	10	12	2	-	-	10
Тема 2. Виникнення та розвиток просопографії	12	2	-	-	10	12	2	-	-	10
Тема 3. Просопографічне дослідження	12	2	-	-	10	12	2	-	-	10
Усього за модуль 1	36	6			30	36	6			30
Модуль 2. Практика застосування методу										
Тема 4. Практична робота	14	2	-	-	12	14	2	-	-	12
ІНДЗ	40	-	-	-	40	40	-	-	-	40
Усього за модуль 2	54	2			52	54	2			52
Усього годин	90	8	-	-	82	90	8	-	-	82

5. Теми семінарських занять

Не передбачені навчальним планом.

6. Теми практичних занять
Не передбачені навчальним планом.

7. Теми лабораторних занять
Не передбачені навчальним планом.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми/ види завдань	Кількість годин
1	Вступ [1, 2]	10
2	Виникнення та розвиток просопографії [1, 2]	10
3	Просопографічне дослідження [1, 2]	10
4	Практична робота [1, 2, 3]	12
5	ІНДЗ	40
	Разом	82

До самостійної роботи відноситься:

- [1] – підготовка до лекцій;
- [2] – опрацювання джерел та літератури;
- [3] – підготовка доповідей.

9. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Скласти просопографію по довільній дослідницькій темі, зокрема по темі власного дисертаційного дослідження.

10. Методи навчання

Пояснювально-ілюстративний та репродуктивний методи. Матеріал курсу передбачає лекційну складову та вимагає від студентів відтворення знань отриманих на лекціях.

Метод проблемного викладення. Після вступної лекційної частини, тема курсу вимагає активної участі здобувачів освіти на основі знань, отриманих на попередніх лекціях, та власного досвіду написання дисертаційного дослідження.

Дослідницький та евристичний метод. Підчас самостійної роботи та виконання ІНДЗ студенти відшуковують в навчальній та науковій літературі факти та самостійно роблять висновки.

11. Методи контролю

Оцінювання доповіді, усних відповідей, тестування.

12. Питання для підсумкового контролю

1. Положення просопографічного методу в системі історичних методів
2. Попередники сучасних просопографічних досліджень
3. Розвиток просопографічних досліджень
4. Принципи створення просопографічної бази даних
5. Просопографічна анкета
6. Сфери застосування просопографічного методу

13. Розподіл балів, які отримують студенти

Орієнтовний приклад для заліку

Тестування	ІНДЗ	Сума балів
Змістовий модуль №1		
T1-3	60	100
40		

T1, T2, T3 – теми змістових модулів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. Методичне забезпечення

1. Поліптик абата Ірмінона. Практикум до спеціального курсу «Етнодемографічна історія Європи в середні віки» / О. М. Луговий. Одеса, 2019. 390 с.
2. Verboven K, Carlier M, Dumolyn J. A short manual to the art of prosopography // Prosopography Approaches and Applications A Handbook / Ed. by K. S. B. Keats-Rohan. Occasional Publications UPR Linacre College Oxford, 2007. P. 35–70.

15. Рекомендована література

Основна

1. Дашкевич Я. Історія журналістики та завдання просопографії // Українська періодика: історія і сучасність: Доповіді та повідомлення (Львів, 17-18 травня 2002 р.). Львів, 2002. С. 24-30.
2. Дашкевич Я. Об'єктивне і суб'єктивне в просопографії // Український біографічний словник: Історія і проблематика створення: Матеріали науково-практичної конференції, Львів, 8–9 жовтня 1996 р. Львів, 1997. С. 40-47.
3. Ляшко С. До питання просопографії // Бібліотека. Наука. Культура. Інформація, вип. 1. К., 1998.
4. Миронець Н., Старовойтенко І. Просопографія // Спеціальні історичні дисципліни: Довідник. К., 2008.
5. Модзалевский В.Л. Малороссийский родословник. Т.1-5. Киев, 1908-2004.
6. Петрова М. Просопография как специальная историческая дисциплина. Макробий, Феодосий и Марциан Капелла. СПб., 2004. 232 с.
7. Специальные исторические дисциплины. К., 1992.

8. Старовойтенко І. Просопографія: підходи до трактування змісту наукової дисципліни в історіографії // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. Вип. 13, 2006. С. 6-27
9. Чишко В. Біографічна традиція та наукова біографія в історії і сучасності України. К., 1996
10. Юмашева Ю.Ю. Историография просопографии // Известия Уральского государственного университета. Серия 2: Гуманитарные науки. №39. 2005. С. 95-127.
11. Яковенко Н. Вступ до історії. Київ: Критика, 2007. 376 с.
12. Prosopography Approaches and Applications A Handbook / Ed. by K. S. B. Keats-Rohan. Occasional Publications UPR Linacre College Oxford, 2007.
13. Stone L. Prosopography // Daedalus. Vol. 100, No. 1, Historical Studies Today (Winter, 1971), p. 46-79.
14. Vademecum historyka mediewisty / ed. J. Nikodem, D.A. Sikorski. PWN, Warszawa, 2012, ss. 770.

Додаткова

1. Березовська Т.В. Рід Аркасів: просопографічний портрет на історичному тлі доби. Дис... к.і.н. Одеса, 2003.
2. Божилов И. Фамилията на Асеневици (1186-1460): генеалогия и просопография. Вт.издание. София, 1994. 508 с.
3. Декабристы. Биографический справочник / С.В. Мироненко, под ред. М.В. Нечкиной. М.: Наука, 1988. 448 с.
4. Дивный И.В. Страницы военного некрополя Старой Одессы. Киев, 1996. 182 с.
5. Ижик Л.В. Книжные знаки одесских библиофилов. Одес. нац. науч. б-ка им. М. Горького. Одесса, 2013. 131 с.
6. Лильо І. Греки на території Руського воєводства у XV-XVIII ст. Львів, 2019. 384 с.
7. Петришак Б. «Лицар пера і каламаря» – писар міста Львова Войцех Зимницький (1583-1639 рр.). Львів, 2011.
8. Світленко С. Просопографічні джерела про діячів соціально-революційного народництва в Україні 70–80-х рр. XIX ст. // Спеціальні історичні дисципліни. №26 1998. С. 60-79.
9. Тинченко Я.Ю. Офіцерський корпус Армії Української Народної Республіки (1917-1921). Кн.1. Київ: Темпора, 2011. 424 с. URL: <https://coollib.com/b/178327/read#>
10. Чубіна Т. Просопографія як метод історичного дослідження (на прикладі роду Потоцьких) [Електронний варіант]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/NZTNPU_ist/2009_2/materialy/2009
11. Щербак В. Українське козацтво: формування соціального стану. Друга половина XV – XVII ст. К., 2000.
12. Яковенко Н. Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII століття. Волинь і Центральна Україна. Київ: Критика, 2008. 472 с.
13. Aitolian prosopographical studies / John D. Grainger. Brill, 2000. (Mnemosyne. Bibliotheca Classica Batava)
14. Beard Ch.A. An Economic Interpretation of the Constitution of the United States. New York, 1913.
15. Bongenaar A.C.V.M. The Neo-Babylonian Ebabbar temple at Cippar: its administration and it's prosopography. Nederlands Historisch-archaeologisch instituut te Istanbul, 1997.
16. Kaldellis A. Efthymiadis S. The Prosopography of Byzantine Lesbos, 284–1355 a.d. A contribution to the social history of the Byzantine province. Österreichische Akademie Der Wissenschaften, 2010.
17. Keats-Rohan K.S.B. Family Trees and the Roots of Politics: The Prosopography of Britain and France from the Tenth to the Twelfth Century/ Boydell & Brewer Ltd, 1997.
18. Keats-Rohan K.S.B. Domesday People. A Prosopography of Persons Occurring in English Documents 1066-1166. I vol. Domesday Book. The Boydell Press, 1999. 564 p.

19. Namier L.B. England in the Age of the American Revolution. 2nd ed. London, 1961.
20. Newton A.P. The Colonising Activities of the English Puritans. Yale University Press, 1914.
21. Poralla P. A prosopography of Lacedaemonians from the earliest times to the death of Alexander the Great (X-323 b.c.). 2nd ed. with an introduction, addenda and corrigenda by dr. Alfred S. Bradford. Chicago: Ares publishers, 1985.
22. Prosopographia Imperii Romani Saec I. II. III (first edition). Berlin, 1897-1898.
23. Prosopographia Imperii Romani Saec I. II. III (second edition). Berlin, 1933-2015.
24. Prosopographisches Lexikon der Palaiologenzeit. Austrian Academy of Sciences. Wien, 2001. [CD-rom version]
25. Prosopography of Ptolemaic Cyprus by Ino Michaelidou-Nicolaou. Goteborg, 1978. 165 p.
26. Prosopography of the Later Roman Empire (PLRE) / Ed. by Arnold Hugh Martin Jones, John Robert Martindale, and John Morris. Cambridge University Press. Volume 1 (260 to 395), 1971; Volume 2 (395 to 527), 1980; Volume 3 (527-641), 1992.
27. Syme R. The Roman Revolution. Oxford University press, 1939.
28. The Prosopography of Tanagra in Boiotia by Duane W. Roller. Amsterdam, 1989. (Tanagran studies II)
29. The Prosopography of the Neo-Assyrian Empire. Volume 1, Part I / Edited by Karen Radner. 1998; Volume 1, Part II / Edited by Karen Radner. 1999; Volume 2, Part I / Edited by Heather D. Baker. 2000; Volume 2, Part II / Edited by Heather D. Baker. 2001; Volume 3, Part I / Edited by Heather D. Baker. 2002; Volume 3, Part II / Edited by Heather D. Baker. 2011.

16. Електронні інформаційні ресурси

1. Перепис населення: ОДЕСА-1897. - http://archive.odessa.gov.ua/el_arh/perepis-1897/
2. Clergy of the Church of England Database. - <https://theclergydatabase.org.uk/index.html>
3. Medieval Prosopography, Published by: Board of Trustees of Western Michigan University through its Medieval Institute Publications. - https://www.jstor.org/journal/medpros?refreqid=excelsior%3Ad470a0fe4eba680dd774ffe69fae612a&fbclid=IwAR1opTt_S5k2ci5YTguK5WxVAfm_ORoGPklQfvr_br4_lthS6CSBKy75c68
4. The Prosopography of Anglo-Saxon England. - <http://www.pase.ac.uk/about/methodology/prosopography.html>
5. Prosopography of the Byzantine World. - <https://pbw2016.kdl.kcl.ac.uk/>
6. Prosopography research. Modern History Research Unit, University of Oxford. - <https://prosopography.history.ox.ac.uk/>

Додаток 1

Зразки тестових завдань

1. Античний автор, котрий присвятив свою творчість біографіям античних філософів, зібравши 82 біографії, згадавши побіжно іще величезну кількість учнів зазначених філософів. Він, таким чином, створив чудовий матеріал для просопографії давньогрецької філософії

- Плутарх
- Гай Светоній Транквілл
- Луцій Корнелій Тацит
- Тіт Лукрецій Кар
- Діоген Лаертій

2. Провозвісником просопографії в часи італійського гуманізму можна вважати флорентійського книготорговця XV ст., котрий цілком у дусі раннього капіталізму вмістив у своїх „Життях знаменитих мужів” 300 коротких біографій своїх клієнтів. Як його звали?

- Теобальдо Мануччі (Альдо Мануцій)
- Марсіліо Фічіно
- Веспасіано да Бістіччі
- Козімо Медічі
- Джованні Піко делла Мірандола

3. Першу просопографію у трьох томах зібрали і видали представники німецької історичної школи економіки Елімар Клебс, Германн Дессау та Пауль фон Рохден. Їхньому учителю у Берлінському університеті, натхненнику та авторові вступу до цього видання не сподобався термін „просопографія”, однак роботу він безумовно підтримав. Це був...

- Фрідріх Енгельс
- Макс Вебер
- Карл Юліус Белох
- Теодор Моммзен
- Леопольд фон Ранке

4. Дотримання якого принципу історичного пізнання відрізняє просопографію від збірки біографій визначних людей?

- об’єктивності
- комплексності
- історизму
- партійності
- системності

5. В якості об’єкта просопографічного дослідження не годиться...

- Визначні німецькі композитори XIX ст.
- Шейх-уль-іслами Османського султанату у правління Сулеймана Кануні
- Екіпаж панцерника „Князь Потьомкін Таврійський” під час повстання 1905 року
- Усі відомі з джерел мешканці о. Кіпр часу правління Птолемеїв
- Великі магістри ордену Тамплієрів